

בעהש"ת

שבע היים

דברי תורה

מאת

כ"ק מרן אדמו"ר
הגה"ק זצוקללה"ה

דברי תורה

מאת

כ"ק מרן אדמו"ר הגה"ק שליט"א

פרשת וישב תשפ"ג

גליון ב' אלפים מ"ו

שנה ל"ט • גליון ט'

יוצא לאור ע"י

מכון הוצאה לאור "שבע היים"

אגוד חסידי צאנז

רח' רבי עקיבא 8 • קרית צאנז נתניה

טלפון/פקס: 09-8820355

בארה"ב: 201-472-0556

תוכן הענינים

דברי תורה מאת כ"ק מרן אדמו"ר הגה"ק וצוקללה"ה

בשיעור חומש ורש"י פרשת וישב תשי"א

- רק בכח ההנהגה במידת יוסף הצדיק נוטר הברית אז אפשר לעמוד שלא תשלוט הסטרא אחרא.
- אפילו כלפי הטובים והישרים יש לגדור להם גדרים וסייגים שלא יבואו לידי עבירה.
- ביקש יעקב לישב בשלוח, שסבר כי די היה בכך שבארץ זו היו מגורי אביו בצער בשביל קיום העולם.
- יוסף הצדיק היה מתקן בשערו וממשמש בעיניו כדי שיהיה נראה יפה, באופן שהם לא יידעו את פנימיותו וכך יתקבלו דבריו אצלם.
- ויבא יוסף את דבתם רעה אל אביהם, היינו שהביא את מה שדברו רע על אודות אביהם.
- מספח"ק דברי משה, כי סיבות הענין המביא לאיזה אדם שידבר לשון הרע על חבירו, המסבב הדבר הוא אותו האיש עצמו אשר מדברים עליו.
- יוסף הביא "את דבתם", היינו מה שהם דברו תחילה ואלו הדיבורים דבקו בו.
- יעקב אבינו ידע שכל מחשבת בנו יוסף היא בלתי לה' לבדו, ומה שהוא מדבר הוא בדרך תוכחת מוסר שייטיבו דרכם, ולא שייך בזה דין לשון הרע.
- יוסף הצדיק עבד את ה' בהסתתר, שלא יידעו מהותו הפנימית ויחשבוהו לאיש פשוט. אבל כלפי אביו יעקב לא הסתיר את צדקותו.
- השבטים הקדושים לא אהבו את זה הדרך של יוסף הצדיק, כי אמרו שהבנים אחריהם לא יידעו ולא יבינו את סודות האמת הטמונים בדרך זה, ועלולים הם לעשות כמעשהו להתיפות באמת במראיהם ובלבושם באופן מודרני שאסונו גדול ועצום.
- יוסף טען שהיות ואני נחשב כמלך לכן צריך אני לסלסל בשערי ולהתנאות במלבושים נאים ומפוארים כמצווה עלי.
- ודוד הוא הקטן, ודרשו חז"ל הוא בקטנותו מתחילתו עד סופו. ובזוהר הקדוש מאן דאיהו זעיר איהו רב ומאן דאיהו רב איהו זעיר. כי ככל שהאדם שפל בעיני עצמו יותר אזי גדלותו מרובה יותר.
- לזה אבותינו הקדושים וכל מלכי ומנהיגי ישראל היו תחילה רועי צאן.
- למלך ישראל צייתה תורה לבלתי רום לבבו מאחיו וגו'. שאם הוא מתגאה אזי אין מלכותו מתקיימת.
- בחומר הענין של הגאווה המביאה לידי דיבורי לשון הרע.
- טענת השבטים היתה כי המספר לשון הרע אינו יכול להיות מלך.
- יוספר אל אביו ואל אחיו כי החלום הזה הולך הן על אביו והן על אחיו.
- ידוע מצדיקי אמת שלעתים היו מכים או משמיעים דברי גערה קשים הנשמעים כרוגזה וכעס, ותוכם היה רצוף אהבה לפעול בכך רחמים וחסדים ולהמתיק הדינים.
- יעקב אבינו ראה כי מידת הדין מתוחה על יוסף בנו, וצריך לפעול ולעשות להמתקת הדינים, על כן אמר אומר כי אין עצה אחרת לו אלא לקיים ויגער בו. וזה ו'אביו שמר את הדבר', כלומר שבגערה זו עשה עבורו שמירה.

דברי תורה מאת כ"ק מרן ארמו"ר הגה"ק שליט"א

ויגבה לבו בדרכי ה' בגאות דקדושה

- מספה"ק מאור ושמש, שדרך היצר הרע לתפוס את הצדיק בשעה שעושה חשבון נפשו כדי להכניס בו עצבות, והצדיק צריך להתחזק בשמחה.
- מספה"ק נועם אלימלך, דיבוננים זה וזה שופטן, דמחד צריך לראות את שפלותו עקב עוונותיו, ומאידך להכיר במצוות שכן קיים.
- זה נרמז בהא דלעולם יראה האדם את עצמו חצוי וכאי וחצוי חייב.
- יוסף סבר שצריך שמינית שבשמינית, ולכן ראה יוסף בחלמו את השמש שמורה על ענוה, ואת הירח שמרמז על התנשאות.
- מספה"ק ייטב לב, שענין חכמה מורה על שילוב ב' הפכיים, ענוה וגאות דקדושה.
- לכן מכונה יוסף בתואר 'בר הכים'.
- קליפת יון, שהאדם יראה רק את שפלותו, ועל כן מדליקין על פתח הבית, להורות דגם כשהאדם נמצא בחוץ הוא יכול לעבוד את הבורא כל עולמים.

ישמח לב מבקשי ה'

בהלל והודות להשי"ת שמחים אנו להרנין כל ישרי לב
כי זכינו בס"ד לההדיר מחדש בפאר והדר רב
את כל שבעת הכרכים של ספרי הקודש

שו"ת "דברי יציב"

וכן זכינו בס"ד להוציא לאור עולם
מהדורה חדשה של הספה"ק

"שפע חיים" דרשות חומש רש"י שנת תשמ"ב

שנרפס בפאר ובהדר רב

לרגל ההוצאה לאור נמכרים הספרים במחיר מביצע מיוחד!

לפרטים יש להתקשר בארה"ק בטלפון: 052-7140042

בארה"ב בטלפון: 845-320-2558

יהיה ניתן לרכוש את הספרים הנ"ל

ושאר ספרי הקודש

בזמן מיוחד שבכניסה למתיבתא בחצר הקודש

בכל לילות ימי החנוכה הבעל"ט

דברי תורה

מב"ק מרן אדמו"ר הגה"ק וצוקללה"ה

בשיעור חומש ורש"י פרשת וישב תשי"א

היו צועדות על החומה להסתכל ביופיו עיי"ש, אך הוא יוסף הצדיק שמר עיניו כי מידתו היתה שמירת אות ברית קודש.

והוא הענין שאמרו חז"ל (ירושלמי, פאה א, א) על הכתוב (להלן לו, ב) ויבא יוסף את דבתם רעה אל אביהם, שאמר שנותנין עיניהם בכנות הארץ, כי זה כאמור היתה מידתו של יוסף הצדיק לנטור הברית, אשר על כך נאמר (שמואל ב' כג, ג) אמר אלקי ישראל לי דבר צור ישראל מושל באדם צדיק מושל אלקים, ובגמרא (מועד קטן טו, ב) אני מושל באדם, מי מושל בי צדיק, שאני גוזר גזרה ומכמלה. היינו שהצדיק נותר הברית הוא בכחינת מושל, בחינת (משלי כמ, ד) מלך במשפט יעמיד ארץ, והדברים עתיקין.

והנה כנודע מספרים הקדושים (עיין ישמח משה, פרשת כי תבוא, ד"ה א"י והיה כי תבוא; ויסוד יוסף, אות א; שפע חיים, י"ג מדות, דרוש יד אות ד; ועוד) כל אריכות הגלות וכל כח הסטרא אחרא הוא בגין שפוגמים באות ברית קודש, וכדאיתא (ירושלמי סוטה א, ה; ויקרא רבה כג, ט) בכל מקום שאתה מוצא זנות אנדרלמוסיה באה בעולם עיי"ש.

בזה יבוארו דברי רש"י, שכאשר ראה יעקב את כל האלופים הכתובים

וישב יעקב בארץ מגורי אביו בארץ כנען. (בראשית לו, א)

ברש"י, דבר אחר, וישב יעקב, הפשתני הוה נכנסו גמליו מעונים פשתן, הפחמי תמה אנה יכנס כל הפשתן הוה, היה פיקח אחד משיב לו, ניצוץ אחד יוצא ממפוח שלך ששורף את כולו, כך יעקב ראה כל האלופים הכתובים למעלה, תמה ואמר, מי יכול לכבוש את כולו, מה כתיב למטה (פסוק ב) אלה תולדות יעקב יוסף, דכתיב (עובדיה א, יח) והיה בית יעקב אש ובית יוסף להבה ובית עשו לקש, ניצוץ יוצא מיוסף שמכלה ושורף את כולם. ע"כ.

והנראה לומר הענין שמכל שבמי י-ה בחר ואמר דייקא 'ובית יוסף להבה', דהנה נאמר (משלי י, כה) וצדיק יסוד עולם, וקאי על יוסף הצדיק, כדאיתא בוזהר הקדוש (ח"ג שב, א), ואמרו שם (ח"א עא, ב; ח"ב כג, א; ועוד) הטעם שנקרא צדיק משום שנטור ברית היה. ומשום הכי סיבב הקב"ה שנשא את בת פוטיפר, כי זה לעומת זה עשה האלקים (קהלת ז, יד), ככח המנוגד לנטירת בריתו, ואף על פי כן עמד בקדושתו. וזה גם מה שאמר לו יעקב אבינו בברכתו (להלן מט, כב) בן פורת יוסף בן פורת עלי עין בנות צעדה עלי שור, ופירש רש"י, בנות מצרים

הבא, אלא שמבקשים לישב בשלוה בעולם הזה. ע"כ.

והדברים צריכים ביאור, אמאי לא יישב בשלוה כשהוא הולך בדרך אבותיו להכניס אנשים תחת כנפי השכינה ולגייסם, כראיתא במדרש (בראשית רבה פד, ה) אברהם גייר גיורים וכו', ביצחק לא שמענו והיכן שמענו וכו', כאן כתיב וישב יעקב בארץ מגורי אביו, מאי מגורי אביו, מגורי אביו. ע"כ. גם להבין בעי אמאי קפץ עליו רוגזו של יוסף דייקא.

ונראה לומר, דהנה יעקב אבינו בכל ימי חייו סבל צרות רבות ורעות בהיותו בין הרשעים, ולא היתה לו מנוחה עד שהחזירם למוטב. ברם סבר כי רק את אלו יש לתקן, אבל כלפי שאר האנשים הישרים אין צורך לעשות דבר כדי לתקנם, וזאת משום שברוב ענוותנותו חשב שרק אליו בנין שפלותו נמפל היצר הרע, ולא העלה על דעתו שהיצר הרע מפתה גם אנשים טובים וישרים לעבור עבירות. על כן לא פעל לתקן ולדבר על לב שבטי י-ה, ואכן בנין כך באו לידי עבירה במכירת יוסף בשביל נגיעותיהם.

על זה אמר הכתוב, שכאשר ישב יעקב בארץ מגורי אביו, שם ראה מגוריו אביו כג"ל, סבר כי כולם טובים וישרים הם, ועל כן ביקש לישב בשלוה כי אין לו מה לתקנם, לכן קפץ עליו רוגזו של יוסף שמכרוהו שבטי י-ה, ללמדו כי אפילו כאן כלפי הטובים והישרים יש לגדור להם גדרים וסייגים שלא יבואו לידי עבירה, ואין לו לישב בשלוה.

*

למעלה, היינו שראה את עוצם כוחה של הסטרא אחרא, תמה ואמר, מי יוכל לכבוש את כולך, ועל זה באה התשובה כי רק בכח ההנהגה במידת יוסף הצדיק אז יוכלו לעמוד שלא תשלוט הסטרא אחרא בהם, אשר אז יתקיים 'והיה בית יעקב אש ובית יוסף להבה ובית עשו לקש', כי ניצוץ יוצא מיוסף שמכלה ושורף את כולם.

*

עוד יש לומר, דהנה כתב בקב הישר (פרק ב) וזה לשונו: והנה המגיד להרב בית יוסף וצ"ל נתן עצה הוגנת להרב ז"ל, כדי שלא יבוא האדם לידי חטא זה, יצייר האדם כאלו דיוקנו של אביו עומדת לפניו, והביא ראיה מיוסף הצדיק וכו' ונודמן לפניו דיוקנו של אביו, ופרש יוסף מהחטא. ועוד רמו בתורתנו הקדושה (בראשית א, יב) דשא עשב מזריע זרע, 'דשא' הוא ראשי תיבות דיוקנו של אביו וכו', עכ"ל עיי"ש.

וזה שרמו הכתוב כאן, וישב יעקב בארץ מגורי אביו, כלומר שהיתה לפניו דמות דיוקנו של אביו, והיא שעמדה לו כסגולה שכוחם של עשו הרשע ואלופיו לא יוכלו להתגבר עליו.

וישב יעקב בארץ מגורי אביו בארץ כנען.

ברש"י (ומקורו במדרש בראשית רבה פד, ג) ביקש יעקב לישב בשלוה, קפץ עליו רוגזו של יוסף. צדיקים מבקשים לישב בשלוה ואמר הקדוש ברוך הוא לא דיין לצדיקים מה שמתוקן להם לעולם

בית אל והמצפה ושפט את ישראל וסמך ליה ותשובתו הרמתה כי שם ביתו, וכי איני יודע ששם ביתו, אלא אכולהו מקומות דקרא דלעיל מיניה קאי וכו' עיי"ש. ועל פי האמור יתבאר, שאם אינו רוצה להנות משל אחרים וצריך להיות עשיר, צריך להדרוך להעם בדרך הישר כדי שלא יצטרכו ליטול פירותיו, והיינו דכתיב כי שם ביתו, הוא נתינת מעם על שסבב בית אל והמצפה ושפט את ישראל, כי הוא לא רצה להנות משל אחרים, וזה שאמר אל יהנה כשמואל הרמתי. אתר"ק עיי"ש בארוכה (וע"ע בישמח משה, פר' ויצא, ד"ה ויברך ה' אותך לרגלי).

הוי' אומר כי על ידי צער הרוחק שיש לצדיק הוא מביא כפרה לעולם ומגן על הדור כולו, ועל פי זה יבואר אומרם, וישב יעקב בשלוח, היינו שסבר כי די היה בכך שבארץ זו היו מגורי אביו בצער בשביל קיום העולם, ועל כן הוא כבר יכול לישב כאן בשלוח, שכן העולם כבר ניזון בזכות אביו, ולולא זאת שהיה אביו חי בצער וברוחק היה הוא יעקב צריך לזון את העולם בצערו ולהשפיע להם מפירותיו.

* * *

אלה תולדות יעקב יוסף בן שבע
עשרה שנה היה רועה את אחיו בצאן והוא נער את בני בלחה ואת בני זלפה נשי אביו ויבא יוסף את דבתם רעה אל אביהם. וישראל אהב את יוסף מכל בניו כי בן זקונים הוא לו ועשה לו כתונת פסים. ויראו אחיו כי אותו אהב אביהם מכל אחיו וישנאו אותו ולא יכלו דברו לשלום. (לו, ב-ד)

עוד נראה לומר בהא שביקש יעקב לישב בשלוח, על פי דברי הגמרא (ברכות ז, ב; תענית כד, ב; חולין פז, א) אמר רב יהודה אמר רב, בכל יום ויום בת קול יוצאת מהר חורב ואומרת, כל העולם כולו ניזון בשביל חנינא בני, וחנינא בני די לו בקב חרובין מערב שבת לערב שבת.

וזקה"ק זי"ע בישמח משה (בפרשתו) הביא את דברי הבית שמואל אחרון שביאר הדברים, על פי מה דאיתא בש"ס (בבא מציעא פה, א) כולו שני יסורי דרבי אלעזר לא שכיב איניש בלא זמניה, כולו שני יסורי דרבי לא איצטריך עלמא למיטרא, כי היסורים הגינו לכל הדור. וידוע כי אלו דברים שאדם אוכל פירותיהם בעולם הזה והקרן קיימת לעולם הבא (פאה א, א), אך הצדיק צריך להשפיע לכל הדור, ואם הוא ברור זכאי שאינן צריכין לזכותיו, הרי הוא אוכל בעצמו פירותיו בעולם הזה, וכשדורו אינם זכאין, צריך להשפיע זכותו לאחרים, אם כן צדיק רע לו ח"ו. וזה שאמרו כל העולם ניזון בשביל חנינא בני, כי היה צריך ליתן מפירותיו לדורו, לכך חנינא בני די לו בקב חרובין וכו', והוצרך לסבול דוחק. ע"כ דברי הבית שמואל אחרון.

ובזה ביאר זקה"ק שם את הגמרא (ברכות י, ב) אמר אב"י ואיתימא רבי יצחק, הרוצה להנות יהנה כאלישע, ושאינו רוצה להנות אל יהנה כשמואל הרמתי, שנאמר (שמואל א' ז, יז) ותשובתו הרמתה כי שם ביתו. ופירש רש"י שם, והרוצה שלא להנות, משל אחרים וכו'. כשמואל הרמתי, כמו שמצינו כשמואל הרמתי שלא רצה להנות. כי שם ביתו, לעיל מיניה כתיב והיה מדי שנה בשנה וסבב

שיהיה נראה יפה למען לא יתרחקו ממנו ויתקנם, ומאידך הוא מגיד ומספר לאביו כל רעה שראה בהם, וערמימות זו שנאה נפשם.

וישנאו אותו כל האחים, כדברי הרמב"ן כאן על והוא נער את בני בלהה ואת בני זלפה, וז"ל, יאמר כי הוא נער, והוא עם בני בלהה ועם בני זלפה נשי אביו תמיד, לא יפרד מהם בעבור נערותו, כי להם צוה אביהם שישמרוהו וישרתוהו, לא לבני הגבירות, והוא מביא מהם דבה רעה אל אביהם, ולכן ישנאוהו אלה הארבעה האחים. ואחר כן אמר כי אביו אהבו, ויראו אחיו האחרים כי אותו אהב אביהם יותר מכולם ויקנאו בו וישנאוהו, נמצא שנאו מכולם, בני הגבירות יקנאו בו למה יאהב אותו מהם והם בני גבירה כמותו, ובני השפחות אשר לא יקנאו בזה למעלתו עליהם, ישנאו בו בעבור היותו מביא דבתם אל אביהם. ע"כ עיי"ש.

ברם דייקא בשביל הנהגתו זו או **וישראל אהב את יוסף מכל בניו** כי בן זקונים הוא לו, וכדתרנגם אונקלוס, ארי בר חכים הוא ליה, היינו שאהבתו אליו היתה בגלל שראה את צדקותו וחכמתו של יוסף שאינו מתייפה סתם, אלא רק עושה עצמו כדי שיהיה נראה יפה בעיני האחים כדי לתקנם. מאידך כאשר ויראו אחיו כי אותו אהב אביהם מכל אחיו, היתה מענתם בפיהם אם לתקנם נתכוין למה בא אליהם בערמימות, ועל כן **וישנאו** אותו, לא בגלל שאביהם אוהבו יותר, אלא משום ולא יכלו דברו לשלום, היינו בגלל הערמה שמראה את עצמו לפניהם כאיש

ברש"י, והוא נער, שהיה עושה מעשה נערות, מתקן בשערו ממשמש בעיניו, כדי שיהיה נראה יפה. ע"כ.

צריך ביאור הכוונה באומרו 'שהיה עושה מעשה נערות'. גם מה הוסיף ואמר 'כדי שיהיה נראה יפה' הלא לכאורה זה מובן מאליו. גם מהו הלשון 'כדי שיהיה נראה יפה', היה לו לומר כדי שיהיה יפה, או כדי להתפיות. עוד יש להבין הכתוב 'ויראו אחיו כי אותו אהב אביהם מכל אחיו וישנאו אותו ולא יכלו דברו לשלום', וכי בשביל אהבה יתירה זו מצד אביהם זו כבר סיבה לשנאו.

ונראה לומר בפשטות, דהנה יוסף הצדיק שהיה מקנא קנאת ה' צבאות, ראה את מעשיהם הרעים של אחיו וחרה לו מאד שהם עושים כל זאת בגלוי לעיני כל ואינם מסתתרים מעיני אנשים, על כן גמר אומר לבוא ולתקנם. אך ידע שאם יבוא לפניהם כאיש צדיק וחסיד הלבוש כ'חניאק' [כיניו להולך ומתנהג על טהרת הקודש וכו' להבלי עולם הזה], אזי יסתירו עצמם מפניו ויתרחקו ממנו, ולכן היה מתקן בשערו וממשמש בעיניו כדי שיהיה נראה יפה, באופן שהם לא יידעו את פנימיותו, וכך יתקרב אליהם ויתקבלו דבריו אצלם.

אבל כאשר ראו כי יוסף מביא את דבתם רעה אל אביהם, וכפירוש רש"י, כל רעה שהיה רואה באחיו בני לאה היה מגיד לאביו וכו', כל מה שהיה יכול לדבר בהם רעה היה מספר, אזי עלה החשד בליבם כי בערמה הוא הולך, אשר מחד כל מה שהוא רועה את אחיו בצאן והוא נער, עושה מעשה נערות, מתקן בשערו ממשמש בעיניו, הכל זה רק כדי

בפסוק (איוב לז, יא) כי פועל אדם ישלם לו, שרצ"ל שהחטא עצמו אשר חטא בו האדם הוא המייסר אותו, ורצ"ל שעל ידי החטא אשר חטא או נברא קליפה אחת, והקליפה הזאת בעצמה היא המייסרת אותו ביסורים כפי ערך החטא אשר חטא.

ובן הוא גם כן הדבר הזה, כי הלא נודע שמכל דיבור שאדם מוציא מפיו נברא ממנו איזה דבר, ואם הדיבור הוא בקדושה או נברא ממנו דבר קדוש, וכן להיפך, אם הוא דיבור שיש בו עבירה או נברא ממנו גם כן איזה קליפה. אמנם יש מיני דיבורים שאינם לא מצד זה ולא מצד זה, כמו הדברים שאדם מדבר שאין בהם צורך לא להגוף ולא להנשמה, או שדיבר איזה דברים שהיה בהם איזה פניה, גם כן נברא מהם, רק שאין בהנברא מזה כח מעצמו לייסרו, אך הוא מתדבק באיזה אדם רע, ואז האיש הזה אשר נתדבק בו הוא המדבר בכח הזה לשון הרע על זה, ולזה שפיר הוא נלקח לתקן הדיבורים האלו. עבד"ק (וע"ע בתולדות יעקב יוסף, פרשת לך לך, אות א).

וזה שאנו מבקשים בתפילה, אלוקי נצור לשוני מדע, כלומר שלא יהיו דיבורי לשוני מביאים רע על זולתי, כי אם כן יביאו רע אז רק אני בעצמי הגורם לכך והאשמה תלויה בי. ואמרו חז"ל (מועד קטן יח, ב) אין אדם נחשד בדבר [עבירה] אלא אם כן עשאו, ואם לא עשה כולו עשה מקצתו, ואם לא עשה מקצתו הרהר בלבו לעשותו, ואם לא הרהר בלבו לעשותו ראה אחרים שעשו ושמת. עיי"ש. ומה נוראים הם הדברים המלמדים אותנו בענין לשון הרע, שבגלל שהוא האדם דיבר רע לכן מדברים עליו.

חבר הדורש שלומם, בו בזמן שרק עושה עצמו כן כדי שיהיה נראה יפה, וערמימות זו שנאה נפשם.

ויבא יוסף את דבתם רעה אל אביהם וגו', וישנאו אותו ולא יכלו דברו לשלום.

נראה לפרש, שאמר הכתוב 'אל אביהם' ולא 'אל אביו', היינו שהביא יוסף את מה שדברו רע על אודות אביהם, ולכן וישנאו אותו ולא יכלו דברו לשלום (ועיין חתם סופר כאן).

*

עוד נראה לומר, דהנה אמרו חז"ל (ערכין ט, ב) במערבא אמרי, לשון תליתי קמיל תליתי, הורג למספרו ולמקבלו ולאומרו. ובמדרש (דברים רב ה, י) אמר רבי שמואל בר נחמן, למה נקרא שמו של לשון הרע לשון שלישי, שהוא הורג שלשה, שאמרו והמקבלו ושנאמר עליו.

בביאור הדברים כתב הרה"ק רבי משה ב"ר דן אבדק"ק דאלינא זי"ע, מתלמידי הבעש"ט זי"ע, בספה"ק דברי משה (פרשת משפטים), וז"ל, שמעתי מפי קדשו של הרב החסיד ודרשן מפורסם המנוח מוהר"ר יהודה ליב פולנאור ז"ל וכו', שנתקשו בזה כל הקדמונים, וכי מה עשה זה שמדברים עליו לשון הרע להיות נלקח עמהם. ואמר הרב החסיד ז"ל, וכמדומה לי שאמרו בשם הרב החסיד בוצינא קדישא הבעש"ט ז"ל, כי סיבות הענין המביא לאיזה אדם שידבר לשון הרע על חבירו, המסבב הדבר הוא אותו האיש עצמו אשר מדברים עליו, וכמו שאמרו ז"ל (עיין מדרש תנחומא, תוריע ו)

הקדושים שונאים אותו, וכי אפשר לומר שיעקב אבינו בחיר שבאבות יקבל לשון הרע.

ברם הדברים פשוטים, כי לו היה עולה בלבו של יעקב אפילו חשד קטן שסתם לשון הרע בפיו של יוסף, באמת לא היה מקבלו ודוחה אותו כדין, אבל הוא ידע שכל מחשבת בנו יוסף היא בלתי לה' לבדו, ומה שהוא מדבר הוא בדרך תוכחת מוסר שיימיבו דרכם, ולא שייך בזה דין לשון הרע. ועל כן, וישראל אהב את יוסף מכל בניו כי בן זקונים הוא לו, וכפירוש רש"י, ואונקלוס תרגם בר חכים הוא ליה, כל מה שלמד משם ועבר מסר לו, לכן ידע שהוא מכון רק לשם שמים.

וישראל אהב את יוסף מכל בניו כי בן זקונים הוא לו ועשה לו כתונת פסים.

בתרגום אונקלוס, בר חכים הוא ליה. ולפי זה יש לדקדק למה אמר כי בן זקונים הוא לו.

ונראה לומר, כי הנה מצינו אצל יצחק אבינו ע"ה (בראשית כה, כח) ויאהב יצחק את עשו כי ציד בפיו, שהיה צד את אביו בפיו (ראה רש"י שם, וכן שם מה, כב), ואהבו יצחק כי ידע שיעקב הוא במדרגה שיכול לעבוד את ה' בהסתרה, ויודע הוא להסתיר עצמו מן הבריות, משום שבאמת נשמה גבוהה ונסתרת שוכנת בקרבנו, אבל חשב שעשו גם הוא עובד את ה' אלא שעבודתו רק במחשבת המוח כאיש בעל מוחין.

וכזה יתבאר גם הנאמר בפרשת מחלוקת קרח ועדתו (במדבר טו, ג-ד) ויקהלו על משה ועל אהרן ויאמרו אליהם רב לכם כי כל העדה כולם קדושים ובתוכם ה' ומדוע תתנשאו על קהל ה', וישמע משה ויפול על פניו. היינו שמשה רבינו ברוב ענוותנותו נפל על פניו ועשה תשובה, כי אמר לעצמו אלמלי היו כל דיבורי כהוגן אזי הם לא היו אומרים רב לכם וגו'.

על פי זה יבואר הכתוב, ויבא יוסף את דבתם רעה אל אביהם, לא אמר 'ויוציא' אלא 'ויבא', והטעם לכך כתב רבינו בחיי וז"ל, כל לשון מביא דבה הוא אומר אמת, כי הוא מביא ראיה לדבריו, וכל לשון הוצאת דבה הוא שקר שמוציא דברי שקרים מלבו, כלשון האמור במדרגלים (במדבר יג, לב) ויוציאו דבת הארץ רעה, וכתוב (משלי י, יח) מוציא דבה הוא כסיל, והם דברי כזב, כלשון (איוב ה, י) ומלכם ויציאו מילים. עכ"ל (ועיין עוד בש"ך עה"ת, ובבבלי יקר).

ואפשר לומר הכוונה בזה שיוסף הביא את דבתם, היינו מה שהם דברו תחילה ואלו הדיבורים דבקו בו כנ"ל, ובכך שאביו קיבל הדברים גרם רעה אל אביהם וכנ"ל, ודו"ק.

וישראל אהב את יוסף מכל בניו כי בן זקונים הוא לו ועשה לו כתונת פסים.

לבאורה יפלא מדוע לא גער יעקב ביוסף ולא מיחה בו על שהביא לפניו דברי לשון הרע על האחים, הלא על ידי כך ממילא לא היו השבטים

במעשיהן של צדיקים ומעשיהן של רשעים, הדא הוא דכתיב (תהלים א, ו) כי יודע ה' דרך צדיקים וגו', 'הארץ היתה תורה ובוהו' (בראשית א, ב) אלו מעשיהן של רשעים, 'ויאמר אלקים יהי אור' (שם, ג) אלו מעשיהן של צדיקים, אבל איני יודע באיזה מהם חפץ, אם במעשה אלו ואם במעשה אלו, כיון דכתיב 'וירא אלקים את האור כי טוב' (שם, ד), הוי במעשיהן של צדיקים חפץ ואינו חפץ במעשיהן של רשעים, ע"כ. ודקדק מה קאמר 'איני יודע', הלא כיון שאלו מעשיהן של רשעים פשיטא שאינו חפץ בהם, וגם למה האריך 'אם במעשה אלו ואם במעשה אלו', הרי כבר אמר איני יודע באיזה מהם חפץ.

וביאר בקדשו, כי אצל הצדיקים והחסידים מדור דור היו כל הליכותיהם ומלבושיהם באופן אשר כל רואיהם יכירום כי הם זרע ברכ' ה' (ישעיהו סא, ט), והקפידו שלא לשנות את הלבושים שנהגו מקדמת דנא. אולם יש כאלו הסבורים שאין ענינים אלו נחוצים להם לשמירת יהדותם, כשמענתם בפיהם כי עדיף לקיים (מכה ו, ח) והצנע לכת עם אלקיך כאשר לא יהיה ניכר עליהם כלפי חוץ כי הם אנשי מעלה, וכך לא יבואו לידי גאווה ויוהרא, ודי להם בכך שהבורא כל עולמים היוודע תעלומות הוא לבדו מכיר צפונות לבם ויודע האמת כי את האלקים הם יראים.

ברם, ההבדל בין שני דרכים אלו דומה להבדל שבין אור היום לחשכת הלילה, כי הנה אור היום הוא דבר שכולם שמחים בו, כי הכל רואים עין בעין את התועלת שיש בו, בעוד שחשכת הלילה אינו נוה לבריות, כי אף שגם בלילה יש

בן יוסף הצדיק הלך בדרך זה לעבוד את ה' בהסתר, כמו שמסופר על הרה"ק רבי נחמן מברסלב זי"ע שכל עבודתו הקדושה היתה בהסתר ובהצנע מעיני בני אדם, וכבר כשהיה ילד היה הולך למקווה למבול בסתר (ראה ספר חיי מוהר"ן, אות רלא). אף יוסף היה מסתיר עצמו שלא ידעו מהותו הפנימית ויחשבוהו לאיש פשוט, כמו שבמצרים חשבו שהוא איש מצרי.

וממעם זה היה יוסף עושה מעשה נערות, מתקן בשערו ממשמש בעיניו, כדי שיהיה נראה יפה, כדברי רש"י (לעיל), היינו שעשה כך רק כדי שאנשים יחשבו שהוא איש יפה וגשמי, ולא יידעו ויכירו בצדקותו.

אבל כלפי אביו יעקב לא הסתיר את צדקותו, ולכן וישאל אהב את יוסף מכל בניו כי בן זקונים 'הוא לו', בר חבים 'הוא ליה', כי רק לו לבדו גילה צדקותו, ואשר על כן ועשה לו בתונת פסים.

*

ברם השבטים הקדושים לא הסכימו לדרכו של יוסף הצדיק, כי אמרו שבדרך זה אפשר לילך רק כשנמצאים במדבר שממה, אבל לא כשהוא נמצא בתוכנו, משום שבנינו אחרינו לא ידעו ולא יבינו את סודות האמת הממונים בדרך זה, ועלולים הם לעשות כמעשהו להתפנות באמת במראיהם ובלבושם באופן מודרני שאסונו גדול ועצום.

בענין זה שמעתי בילדותי מפה קדשו של כ"ק אאמו"ר זי"ע, שביאר את דברי המדרש (בראשית רבה ב, ה) מתחילת ברייתו של עולם צפה הקדוש ברוך הוא

אלו, כי הלא שניהם כוונתם לטובה, ושמא יותר חשוב לפני הקב"ה זה שמסתיר עצמו ומצניע לכת עם אלקיו, הוא לובש בגדי צבעונים ומודרניים כדרך המתחדשים, עד שלא יכירו עליו כלל כי עובר אלקים הוא. על זה ממשך המדרש ואומר 'כיון דכתיב וירא אלקים את האור כי טוב, הוי במעשיהן של צדיקים חפץ ואינו חפץ במעשיהן של רשעים', פירוש, שיותר מקובל ומרוצה לפני הקב"ה זה שגם מעשיו החיצוניים הם מעשים של צדיקים, וכל תואר פניו והליכותיו המה מעידים כי עובר אלקים הוא, ובו בחר ה' אלקיך. עכר"ק.

על פי זה יבואר, שלאחר שאמר הכתוב וישב יעקב בארץ מגורי אביו, וכנ"ל מהמדרש, מאי מגורי אביו, מגורי אביו, כאו השבטים במענה על יוסף למה, והוא נער, עושה מעשה נערות, מתקן בשערו ממשמש בעיניו, כדי שיהיה נראה יפה, הלא בכך הוא גורם לכליון הנרים שילמדו ממנו לעשות כמוהו ועל ידי כך עלול לבוא ח"ו חורבן לעולם, לכן וישנאו אותו, היינו את אותו הדרך של יוסף, כי לא זה הדרך הישר והנכון לילך בו כשרוצים לעשות גרים.

*

בדרך זה נלך ונבאר מה שנאמר להלן בפרשה (לש, א-ו) ויוסף הורד מצרימה ויקנהו פומיפר וגו', ויהי יוסף יפה תואר ויפה מראה, ופירש רש"י, כיון שראה עצמו מושל התחיל אוכל ושותה ומסלסל בשערו. בגלל כן ראתה אשת פומיפר כי הוא כאיש אחד משלהם, ולזה ותשא אשת אדונו את עיניה אל יוסף וגו'.

איזה תועלת וגם על בריאת הלילה נאמר (בראשית א, לא) וירא אלקים את כל אשר עשה והנה טוב מאד, מכל מקום אין תועלת הלילה ניכרת לכל, ולכן אין דעת הבריות נוחה בחשכת הלילה. בדומה לזה, הצדיקים שגם התנהגותם כלפי חוץ היא כדרכי הצדיקים והכל רואים שכל פעולותיהם הם מעשי צדקות וקדושה, הם נמשלו לאור היום שתועלתו ניכרת. לעומתם ישנם כאלו שהם אכן צדיקים בפנימיותם, אולם כלפי חוץ מסתירים את מעשיהם הטובים שלא יידעו בני אדם את מהותם האמיתית, ואלו נמשלו לחושך שגם בו יש תועלת אלא שאין תועלתו ניכרת, ובהתנהגות כזאת יכולים לבוא ח"ו לחילול השם.

וזו כוונת המדרש, 'ויאמר אלקים יהי אור וגו' ויקרא אלקים לאור יום, אלו מעשיהן של צדיקים, הכוונה לצדיקים אשר לא רק בליבם פנימה הם צדיקים, אלא גם מעשיהם כלפי חוץ הם מעשים של צדיקים, וכל המביט על מעשיהם ולבושם רואה כי טובים הם ונמנים על מחנה היראים ועובדי השי"ת, ולכן נמשלו לאור היום אשר כל אחד מכיר ורואה את התועלת שבו. לעומת זה, 'והארץ היתה תוהו ובוהו וחושך וגו' ולחושך קרא לילה, אלו מעשיהן של רשעים, הכוונה על אלו שבסתר ליבם הם צדיקים, אולם מעשיהם והליכותיהם וצורת לבושם המה מעשים של רשעים, ברצונם להסתיר את מעלתם ומדרגתם, ונמשלו לחשכת הלילה שיש בו תועלת אולם אין כולם רואים את התועלת.

אשר על כן 'איני יודע באיזה מהם חפץ, אם במעשה אלו ואם במעשה

ולהתנאות במלבושים נאים ומפוארים
כמצווה עלי.

וַיֹּאמְרוּ לוֹ אֲחֵיו הַמְלוּךְ תַּמְלוּךְ עֲלֵינוּ
אִם מִשׁוּל תִּמְשׁוּל בְּנוּ וַיּוֹסִיפוּ
עוֹד שְׂנוּא אוֹתוֹ עַל חִלּוּמֹתָיו וְעַל
דַּבְּרָיו. (לו, ח)

בְּרִשׁ"י, וְעַל דַּבְּרָיו, עַל דַּבְּתָם רַעֲה
שֶׁהָיָה מֵבִיא לֵאבִיהֶם. ע"כ.
וְלִהְבִּין בְּעֵי אִמְאִי חוֹר כֵּאֵן לֵאמֹר שׁוֹב מֵה
שֶׁהָיָה זֶה מִכְּבָר שֶׁהֵבִיא דַּבְּתָם רַעֲה
לֵאבִיהֶם.

וְנִרְאָה לֹמֵר, דִּהְנָה נֹאמֵר (שְׁמוּאֵל א' ז',
ד) וְדוֹד הוּא הַקְּטָן, וְדָרְשׁוּ חו"ל
(מִגִּילָה יא, א) הוּא בְּקִמְנוֹתוֹ מִתְחִילָתוֹ עַד
סוּפוֹ, כִּשֶׁם שֶׁבְּקִמְנוֹתוֹ הַקְּטָן עֲצָמוֹ אֲצֵל
מִי שֶׁגִּדְּלוֹ מִמֶּנּוּ בַּתּוֹרָה, כֵּךְ בַּמַּלְכוּתוֹ
הַקְּטָן עֲצָמוֹ אֲצֵל מִי שֶׁגִּדְּלוֹ מִמֶּנּוּ בַּחֲכֻמָּה.
כֵּן אִמְרוּ בְּזוֹהַר הַקְּדוּשׁ (פֶּרֶשֶׁת ח"י שְׂרָה, ח"א
קֶבֶב, ב; פֶּרֶשֶׁת שְׁלַח, ח"ג קֶסֶת, א) מֵאֵן דֹּאִיְהוּ
זַעִיר אִיְהוּ רַב וּמֵאֵן דֹּאִיְהוּ רַב אִיְהוּ זַעִיר,
עֵי"ש. לְלַמְּדֵנוּ כִּי כֻלָּ שֶׁהָאֵדָם שֶׁפֶל
בְּעֵינָי עֲצָמוֹ יוֹתֵר אִזִּי גִדְּלוֹתוֹ מֵרֹבֵבָה יוֹתֵר.

לִזְה אֲבוֹתֵינוּ הַקְּדוּשִׁים הָיוּ תְּחִילָה רוּעִי
צֵאן, כְּכַתּוּב (לְעִיל ל, לו) וַיַּעֲקֵב רוּעֵה
אֵת צֵאן לִבְנֵי וְגו', וְכֵן מִזְבָּא בַּמִּדְרָשׁ (שְׁמוֹת
רַבָּה ב, ב) שֶׁכֵּל מַלְכֵי וּמִנְהֵינֵי יִשְׂרָאֵל הָיוּ
תְּחִילָה רוּעִי צֵאן, כֵּאֲמֹר אֲצֵל דּוֹד הַמֶּלֶךְ
(תְּהִלִּים ע"ה, ע) וַיִּקְחֵהוּ מִמַּכְלָאוֹת צֵאן, וְכֵן
נֹאמֵר אֲצֵל מֹשֶׁה רַבִּינוּ (שְׁמוֹת ג, א) וּמֹשֶׁה
הָיָה רוּעֵה אֵת צֵאן יִתְרוֹ וְגו', שֶׁהִקְבִּ"ה
בַּחֵן אוֹתָם בַּמַּרְעָה הַצֵּאן, עֵי"ש, וְכֵן
מִצִּינֵי בְּעֵמוֹס הַנְּבִיא (ז, טו) וַיִּקְחֵנִי ה'
מֵאַחֲרֵי הַצֵּאן וְגו' (עֵי"ש בַּאֲבֵרְכֻנָּאֵל). וְהַעֲנִין
הוּא כִּנ"ל שֶׁכֻּלָּ שֶׁהָיוּ שְׁפֵלִים כֵּךְ הָיְתָה

וַיֹּאמְרוּ חו"ל (סוּטָה לו, ב) בְּאוֹתָהּ שַׁעֲה
בְּאֵתָהּ דִּיּוֹקְנוּ שֶׁל אֲבִיו וְנִרְאָתָהּ
לוֹ בַּחֲלוֹן, וְהֵינּוּ כִּי עַד אִזּוֹ חֲשַׁב שֶׁאֲבִיו
יַעֲקֹב בִּהְתַּנְהַגְתּוֹ וּבִלְבוּשׁוֹ נִרְאָה כְּבַטְלָן,
אֲבָל עֵתָה נִרְאָתָהּ לוֹ זֶה הַדְּרָךְ [עַל מִשְׁקַל
מֵאִמְרָם ז"ל (אֲבוֹת ב, ט וְעוֹד) רוּאָה אֲנִי אֵת
דַּבְּרֵי וְכו'], כִּיּוֹן שֶׁהִשְׁכִּיל לִהְבִּין שְׁמוֹב
יּוֹתֵר לִיְלֵךְ כְּמוֹ אֲבִיו וְלִהְתַּנְהַג כַּחֲסִיד
בִּלְבוּשׁוֹ וּבְכָל עֲנִינָיו, כִּי עַל יְדֵי כֵךְ לֹא
יִבְאוּ עֲלָיו נְסִיווֹת כֵּאלֹו כִּפִּי שֶׁהָיָה לוֹ עִם
אֵשֶׁת פּוּטִיפֶר.

וְכֹזֶה יִבְאוּר הַנֹּאמֵר כֵּאֵן (לו, לב) וַיִּשְׁלַחוּ
אֵת כְּתוּנַת הַפָּסִים וַיִּבְיֵאוּ אֶל
אֲבִיהֶם וַיֹּאמְרוּ זֹאת מִצָּאֵנוּ הַכֹּר נֹא
הַכְּתוּנַת בִּנְךָ הוּא אִם לֹא, הֵינּוּ שֶׁאִמְרוּ כִּי
כְּתוּנַת יִפֶּה זֶה הָיָה אֲשֶׁר לְבִסּוֹף תְּבִיא עֲלָיו
אֵת הַצֵּרָה דֹּאֵשֶׁת פּוּטִיפֶר וְכוּנ"ל, וְאִכֵּן (לו,
לב) וַיִּכִּירָה וַיֹּאמֵר כְּתוּנַת בְּנֵי חַיָּה רַעֲה
אֲכַלְתֶּהּ וְגו', וְכִרְשׁ"י, נִצְנֶצֶה בּוֹ רוּחַ
הַקְּדוּשׁ, סוּפוֹ שֶׁתְּתַגַּרְהָ בּוֹ אֵשֶׁת פּוּטִיפֶר.

וַיֹּאמֶר אֱלֹהִים שִׁמְעֵנוּ נֹא הַחֲלוֹם הַזֶּה
אֲשֶׁר חִלְמֵנִי וְגו'. (לו, ו)

הִנֵּה תֵּנוּ רַבְנָן (תַּעֲנִית ז', א; סְנֵהֲרִין כב, ב)
מֶלֶךְ מִסְתַּפֵּר בְּכָל יוֹם, מֵאִי מַעֲמָא,
אִמֵּר רַבִּי אַבָּא בַר זְבֵדָא, אִמֵּר קִרָא (יִשְׁעִיהוּ
ג, יז) מֶלֶךְ בִּיפּוֹ תְּחִינָה עֵינֶיךָ. וְכֵן כָּתַב
הַרְמִב"ם (הַלְכוֹת מַלְכִים ב, ה) הַמֶּלֶךְ מִסְתַּפֵּר
בְּכָל יוֹם, וּמִתְקַן עֲצָמוֹ וּמִתְנַאֵה בַּמַּלְבוּשִׁין
נֹאִים וּמִפּוּאָרִים, שְׁנֹאמֵר מֶלֶךְ בִּיפּוֹ
תְּחִינָה עֵינֶיךָ.

זֶה הַדְּבַר שֶׁבָּא יוֹסֵף לְבַאֵר לִפְנֵי אֲחָיו
וַאֲמֵר לֵהֶם, שִׁמְעֵנוּ נֹא וְגו', הֵינּוּ
שֶׁהָיוּ וְאֲנִי נִחְשַׁב כְּמֶלֶךְ וְכִמְּוֹכַח
מִהַחֲלוֹם, לִכֵּן צָרִיךְ אֲנִי לְסַלֵּם בְּשַׁעֲרֵי

והנה לשון הרע נמשך מגאווה, כדאמרו חז"ל (פוסה ה, א; ערכין טו, ב) כל המספר לשון הרע אמר הקדוש ברוך הוא אין אני והוא יכולין לדור בעולם, שנאמר (תהלים קא, ה) מלשני בסתר רעהו אותו אצמית גבה עינים ורחב לבב אותו לא אוכל, אל תיקרי אותו לא אוכל אלא אתו לא אוכל, ואיכא דמתני לה על גסי הרוח. וכתב שם במהרש"א, דודאי אלו ב' עבירות גבה רוח ולשון הרע שותפין הם, שכללן הכתוב מלשני בסתר רעהו אותו אצמית גבה עינים וגו', כי הגאווה שבו מביאו שמדבר לשון הרע על חברו, עיי"ש.

והרבה האריכו בזה בספרים הקדושים (עין תולדות יעקב יוסף, פרשת בראשית, ועוד כמ"ק; שמירת הלשון, ח"א שער התבונה פרק יד; שם ח"ב פרק טז; ועוד) בחומר הענין של הגאווה המביאה לידי דיבורי לשון הרע, אשר האדם המתגאה כי הוא גדול מחבירו לכן הוא מתיר לעצמו לדבר עליו. לא כן זה ששומר פיו ולשונו מדבר סרה בחבירו, ואדרבה הוא תמיד רק מלמד עליו זכות, אזי רוח המקום נוחה הימנו ויושע מכל צרות, כמאמר החכם מכל האדם (משלי כא, כג) שומר פיו ולשונו שומר מצרות נפשו.

על כן אמרו חז"ל (כתובות יז, א ועוד) מלך שמחל על כבודו אין כבודו מחול, כי הגם שהמלך כשלעצמו בהיותו שפל בעיניו רשות בידו למחול על כבודו, אבל כבודו אינו מחול, כי זה הכבוד שזכה למלוכה הוא בגלל שמתקיים בו לבלתי רום לבבו מאחיו, וכשאין בו שמץ של

יונה, אות יד; ארחות צדיקים, ריש שער הגאווה.

גדלותם יותר (וע"ע בשפע חיים, דרשות חומש ורש"י, שנת תשמ"ג, עמ' ו ואילך).

ועל זה נאמר (משלי ל, לב) אם נבלת בהתנשא, פירש רש"י, אם נתנבלת על ידי חברך שחירפך את עצמך סופך להנשא בדבר, ובמדרש (תנחומא, פרשת מקץ ג) אמר רבי יהושע בן לוי מתוך צרה רוחה, מתוך אפילה אורה, מתוך נבולן של צדיקים רוממותן, וכן הוא אומר אם נבלת בהתנשא וכו', חנניה מישאל ועזריה מתוך נבולן רוממותן וכו', ודניאל הושלך לגוב אריותא ונתרומם וכו', מרדכי כתיב וילכש שק ואפר ונתרומם וכו', ויוסף ענו בכבל וגלו ברול באה נפשו ונתרומם וכו', אמר הקדוש ברוך הוא אתה לא רצית להתגדל בעצמך חייך שעל ידי כך תעלה לגדולה ולמלוכה וכו', עיי"ש.

ולמלך ישראל ציוותה תורה (דברים יז, כ) לבלתי רום לבבו מאחיו ולבלתי סור מן המצוה ימין ושמאל למען יאריך ימים על ממלכתו הוא ובניו בקרב ישראל, היינו שאם הוא מתגאה אזי אין מלכותו מתקיימת.^א

^א ראה רמב"ן שם: נרמז בכאן בתורה איסור הגאות, כי הכתוב ימנע את המלך מגאות ורוממות הלב, וכל שכן האחרים שאינן ראויים לכך, כי בראוי להתרומם ולהתגדל יזהירו להיות לבבו שפל ככל אחיו הקטנים ממנו. כי הגאווה מדה מגונה ונמאסת אצל האלקים אפילו במלך, כי לה' לבדו הגדולה והרוממות, ולו לבדו התהלה ובו יתהלל האדם. בענין המבואר על יד המלך שלמה (משלי טז, ה) תועבת השם כל גבה לב, וכתוב (ירמיה ט, כג) כי אם בזאת יתהלל המתהלל השכל וידוע אותי וגו'. עיי"ש, וע"ע לרבנו יונה בשערי תשובה, השער השלישי אות לד; אגרת התשובה לרבנו

ובפשמות אפשר לומר, על פי דברי המדרש כאן (בראשית רבה פד,

יא; וכן שם סה, י) בשעה שאמר יוסף והנה השמש והירח אמר יעקב מי גילה לו ששמי שמש וכו' עיי"ש. וזה שנאמר 'ויספר אל אביו ואל אחיו', שלאחר שסיפר אותו לאחיו חזר וסיפרו לאביו בפניהם, כי החלום הזה מורה הן על אביו והן על אחיו.

לבן עתה, ויגער בו אביו ויאמר לו מה החלום הזה אשר חלמת, כי הנה על החלום הראשון היה אפשר לומר שחלום בעלמא הוא, אבל עכשיו שהחלום השני מורה הן על יעקב והן על האחים, הבוא נבוא אני ואמך ואחיך להשתחות לך ארצה.

ויספר אל אביו ואל אחיו ויגער בו אביו ויאמר לו מה החלום הזה אשר חלמת הבוא נבוא אני ואמך ואחיך להשתחות לך ארצה. ויקנאו בו אחיו ואביו שמר את הדבר. (לז, יא-)

נראה לומר אומרו בלשון תמיה, מה החלום הזה אשר חלמת הבוא נבוא אני ואמך ואחיך להשתחות לך ארצה, כי בחלום הראשון היה הפתרון המלוך תמלוך עלינו אם משול תמשול בנו, ותמה אמאי לא די לך בגדלות זו של המלוכה, אלא בנוסף לזה גם אני ואמך ואחיך גשתחוה לך.

משום הכי ויקנאו בו אחיו, כי שמעו מאביהם יעקב שאפילו מלכות סתם גם היא קמנה לו ליוסף, וכדברי אביהם נבוא אני ואמך ואחיך להשתחות לך ארצה, ובפרט גדלה קנאתם בראותם

נאוו אינו דובר לשון הרע [ואין כל חשש כשלא יהיה כבודו מחול].

בזה יתבאר הכתוב, ויאמרו לו אחיו המלוך תמלוך עלינו אם משול תמשול בנו ויוסיפו עוד שנוא אותו על חלומותיו, שעתיד הוא למלוך עליהם, ואם אמת נכון הדבר שיהיה מלך, אזי איך יתכן, ועל דבריו, אשר הוא מביא דבתם רעה לאביהם כנ"ל, הלא לא ילכו שניהם יחדיו ותרתי דסתרי נגהו, כי המספר לשון הרע אינו יכול להיות מלך.

ויחלום עוד חלום אחר ויספר אותו לאחיו ויאמר הנה חלמתי חלום עוד והנה השמש והירח ואחד עשר כוכבים משתחיים לי. ויספר אל אביו ואל אחיו ויגער בו אביו ויאמר לו מה החלום הזה אשר חלמת הבוא נבוא אני ואמך ואחיך להשתחות לך ארצה. (לז, ט-י)

ברש"י, ויספר אל אביו ואל אחיו, לאחר שסיפר אותו לאחיו חזר וסיפרו לאביו בפניהם. ע"כ. וכתב בשפתי חכמים בשם מהרש"ל, וז"ל, וקשה למה בחלום הראשון לא סיפר אותו לאביו, ויש לומר שיוסף היה יודע כי רוב החלומות הולכים אחר הפה (ברכות נה, ב), וכיון שאחיו פתרו אותו לטובה משום הכי לא רצה לספר אותו לאביו, אבל בחלום השני שלא פתרו לו אחיו, כלומר שלא רצו לפתור אותו לטובה, כי גם הם הרגישו הדבר דמשום הכי אמר חלומותיו כדי שיפתרו לו לטובה, הוצרך לספר אותו לאביו כדי לפתור לו, וכן עשה ויגער בו כדי שלא ישילו אחיו שנאה עליו. ע"כ.

זי"ע] היה מקלל, הסדליקאבער [הרה"ק בעל הגל מחנה אפרים זי"ע] היה מכה, אבל אני מכה ומקלל ("און יעד שלאג און שעלט"). עכ"ק.^ב

ומסופר על הרה"ק רבי ברוך ממעזיבזו זי"ע, שפעם בעת עריכת שולחנו הטהור פנה אל אחד הנוכחים והחל לצעוק עליו בחרפות וגידופים לעיני כל הקהל, עד שהלבינו פניו של אותו אדם שלא ידע אנה יוליך את חרפתו. באותה שעה נכה שם תלמידו הרה"ק רבי משה צבי מסאווראן זי"ע, ואף שהיה קדוש עליון וידע שמאד עמקו מחשבות רבו, מכל מקום כשראה איך שדמו של אותו יהודי נשפך כמים, עבר במחשבתו לרגע מאמר חז"ל (כבא מציעא נמ, א) המלביץ פני חבירו ברבים אין לו חלק לעולם הבא. הרבי ר' ברוך שתפס את מחשבתו, נענה מיד ואמר: מה אומר

^א מרגלא בפומיה דכ"ק מרן אדמו"ר זי"ע לספר, כי בידוע כאשר זקה"ק מצאנו זי"ע הקפיד על איזה אדם ברוגזא דרבנן, קרא עליו בקול גדול את הכינוי 'גאלגאן', והלה היה נחרד עד עמקי נשמתו בהיותו סבור שהוא מקללו קללה נמרצת, אך באמת היה תוכו רצוף ברכה. ואמרו שכונתו העמוקה היתה להפסוק (שיר השירים ד, יב) גן נעול אחותי כלה גל נעול וגו', וכן למה שמצינו (אבות דרבי נתן יח, א) שרבי יהודה הנשיא קרא לרבי טרפון גל של אגוזים, וגן הכוונה לגן של הדסים, שהוא תואר של שבח לצדיקים (עיי' מגילה י, ב; יג, א. וראה שבת קד, א להיכן אוליכן לגן הדס), ומקורביו ידעו כבר שבדברי תוכחתו טמונים רמוזים עמוקים כגון דא. (ראה שפע חיים דרשות חומש רש"י תשמ"א, פרשת יתרו, עמ' רלג; שם פרשת פנחס, עמ' תקנז; שפע חיים דרשות חומש רש"י תשמ"ב, פרשת דברים, עמ' תסד-תסה; ועוד הרבה).

אשר ואביו שמר את הדבר, וכפירוש רש"י, היה ממתין ומצפה מתי יבוא וכו' עיי"ש.

ויגער בו אביו ויאמר לו מה החלום הזה אשר חלמת וגו'. ואביו שמר את הדבר.

יש לדקדק באומרו ויגער בו' אביו ויאמר לו, שלכאורה תיבת 'בו' אך למותר, וגם למה נאמר ויאמר לו' שלכאורה היה די לומר ויגער בו אביו מה החלום וגו'. גם מהו כפל הלשון 'החלום הזה אשר חלמת'.

ונראה לומר, דהנה ידוע דרכם בקודש של צדיקי אמת שלעתים היו מכים או משמיעים לפני יהודי שבא אליהם דברי גערה קשים הנשמעים כרוגזה וכעס, כשבוה לא נתכוונו ח"ו לעורר קטרוג, אלא אדרבה תוכם היה רצוף אהבה ומאד עמקו מחשבותם לפעול בכך רחמים וחסדים, כגון להחיש רפואה לאדם הזקוק לכך או להמתיק הדינים מעל ראשי עם קודש. כדברי הזוהר הקדוש (פרשת תצוה, ח"ב קפב, ב) רוגזא דרבנן טב איהו לכל סטריין, דהא תנינן דאורייתא אשא איה, ואורייתא קא מרתחא ליה וכו' עיי"ש, והיינו שכל כעסם אינו כעס בעלמא ח"ו, אלא תורה היא וגם ענינו להמתיק הדינים.

כמו שהיה מפורסם וידוע אצל זקה"ק מצאנו זי"ע, שכל מי שזקה"ק הכה אותו או קלל אותו היה נפקד בדבר ישועה ורחמים. על כך שמעתי מכ"ק אאמו"ר זי"ע, ששמע מפי זקה"ק מצאנו זי"ע שאמר: רבי ברוכ"ל [הרה"ק ממעזיבזו

ויגער בו, כאשר גערה זו היא בעצם, ויאמר לו, אמירה לשון רכה (רש"י שמות יט, ג מהמכילהא), היינו שעל ידי זה יעשה לו טובה, לתקן את, מה החלום הזה אשר חלמת פעמיים.

ולבוונה זו גם נאמר, ואביו שמר את הדבר, כלומר שבגערה זו עשה עבורו שמירה כשומר שלא יבוא עליו שום קטרוג.

אותו למדן, המלכין פני חבירו ברכים אין לו חלק לעולם הבא, כלום אינו כדאי לאבר את העולם הבא בשביל לעשות טובה ליהודי ששורים עליו דינים...

על פי זה נראה לומר כאן בפרשתן, שיעקב אבינו ראה כי מידת הדין מתוחה על יוסף בנו, וצריך לפעול ולעשות להמתקת הדינים, על כן גמר אומר כי אין עצה אחרת לו אלא לקיים,

לעילוי נשמת

הרה"ח ר' שמחה ניסן ז"ל בן הגה"ח ר' שלמה דוד ז"ל רומנברג

נלב"ע ביום כ"ב תמוז תש"ע – תנצב"ה

מרשימותיו נערך שיעור החומש רש"י הנ"ל בגליון זה

שנמסר לידינו באדיבות לברו של בנו

הרה"ג ר' שלמה דוד רומנברג ז"ל

נלב"ע ביום כ' תשרי, ד' דחוו"מ סוכות תשע"ח – תנצב"ה

כסא דנחמתא

נשדר בזה קדם מעלת כבוד

הרב הגאון רבי ישראל שוורץ שליט"א

דומ"ץ דקהילתנו הק' ובעמ"ח ספרי דעת ישראל

ולאמו הרבנית תליט"א וכל המשפחה הרוממה שליט"א

על השבר הגדול שפקד אותם ואת כל עדת הקודש,

בהסתלקותו לשמי רום בפתע פתאום, של עמרת ראשם

ופאר עדתינו הק', רב האי גאון וצדיק, עמוד התורה וההוראה,

מוגדולי תלמידיו של רבינו הגה"ק זי"ע,

וחסיד נאמן ליבחל"ח רבינו הגה"ק שליט"א

הגאון הגדול רבי חיים יעקב מנחם שוורץ זצ"ל

דיינא רבא דק"ק צאנז ורב מרכז רפואי צאנז

יה"ר שבעל הנחמות ירפא שברכם, ובזכות המשכת דרכו להורות את דבר ה' ברמה

ולהגדיל תורה ולהאדירה תנוחמו בנחמת ציון וירושלים ולא תוסיפו לדאבה עוד

חברי הקהילה ומתפללי ולומדי

בית המדרש 'שפע חיים' דחסידי צאנז

רחוב דברי חיים 11, ביתר עילית

דברי תורה

מכ"ק מרן אדמו"ר הגה"ק שליט"א

ויגבה לבו בדרכי ה' בגאות דקדושה

סופר, פרשת ויצא, עה"פ וילך ראובן) על הפסוק בשיר השירים (ו, יד) הדודאים נתנו ריח ועל פתחינו כל מגדים חדשים גם ישנים דודי צפנתי לך, הדודאים נתנו ריח זה ראובן שהציל את יוסף מן הכור, ועל פתחינו כל מגדים זה נר חנוכה, חדשים גם ישנים זה תורה שבכתב ותורה שבעל פה. והוא פלאי.

הצדיק מתחזק בשמחה כנגד היצר הרע המביא עצבות ויאוש

יש לומר בהקדם יסוד גדול שכתב בספה"ק מאור ושמש (פרשתו, עה"פ ויוסף הורד מצרימה) וזהו לשון קדשו: כן דרך היצר הרע להצדיקים גדולים, שאינו יכול לתפוס אותו להחטיאו, אך כאשר בא הצדיק להתבודדות גדול ומפשפש במעשיו וחושב לעצמו שהוא גרוע שבגרועים, והוא לאפס ולאיין, אדרבה הוא חושב לעצמו שהוא מלא עבירות, כן דרך הצדיקים המתבודדים עצמם ועושים תשובות גדולות, אזי תחבולתו של היצר הרע להביא הצדיקים הללו בעצבות גדול ובמרה שחורה חס ושלום, שיאמר לנפשו שהוא מלא עבירות, ואז יוכל לתופסו חס ושלום להכשילו באיזה דבר. אך הצדיק

בתוה"ק (בראשית לו, א-ג) וישב יעקב בארץ מגורי אביו בארץ כנען, אלה תולדות יעקב יוסף בן שבע עשרה שנה היה רועה את אחיו בצאן וגו', וישראל אהב את יוסף מכל בניו כי בן זקנים הוא לו ועשה לו כתונת פסים.

בתרגום אונקלוס כתב על כי בן זקנים הוא לו, ארי בר חכים הוא ליה. וכוודאי אין לנו שום השגה במדרגות שבין השבטים הקדושים, אך בדרך מוסר יש ללמוד ולבאר הענין שדווקא יוסף הצדיק זכה בתואר בר חכים.

בגמרא (שבת כא, ב) אמר רב כהנא, דרש רב נתן בר מניומי משמיה דרב תנחום, נר של חנוכה שהניחה למעלה מכ' אמה פסולה כסוכה וכמבוי. ואמר רב כהנא, דרש רב נתן בר מניומי משמיה דרב תנחום, מאי דכתיב (בראשית לו, כד) והבור ריק אין בו מים, ממשמע שנאמר והבור ריק אינו יודע שאין בו מים, אלא מה תלמוד לומר אין בו מים, מים אין בו אבל נחשים ועקרבים יש בו. וכבר עמדו בזה רבות לבאר סמיכות שני מאמרים אלו.

במדרש (מובא בורע אברהם, פרשת וישב, פרשה פד, ו בשם מדרש חוית; כתב

על מעשיו הרעים שעשה וההשתדלות לעשות תשובה ולהתקרב אל הבורא כל עולמים, אסור להיות שרויים בגן כך בעצבות ומרה שחורה, שזהו מעצת היצר, אלא צריכים להתגבר על היצר הרע ולהתחזק בשמחה, ועל ידי זה יהיה קל יותר לשוב אל ה' ולשפר המעשים בתורה ובמצוות.

האדם צריך ללמוד מדרכי היצר טוב והיצר הרע

בענין זה איתא מרביה"ק הרבי ר' אלימלך זי"ע בנועם אלימלך (פרשת שופטים, ד"ה שופטים ושופטים) לבאר מאמרם ז"ל (ברכות סא, ב) תניא רבי יוסי הגלילי אומר, צדיקים יצר טוב שופטן וכו' רשעים יצר רע שופטן וכו' בינונים זה וזה שופטן, ותוכן דבריו הוא שעל הצדיקים מושל היצר טוב, והוא שופט אותם תמיד על מעשיהם בכל חומר הדין ומוכיחם ואומר להם שבכל מה שעשו לא יצאו עדיין ידי חובתם כלפי הבורא ית"ש, ומוצא חסרונות ופגמים במעשיהם כדי להביאם לידי שפלות רוח ושברון לב, שידעו כמה עוד מוטל עליהם להשתדל ביתר שאת לעשות רצונו של מקום [וכעין שכתב עוד הרבי ר' אלימלך (ליקוטי שושנה, ד"ה פתחי לי) על הפסוק (תהלים קיה, ב) זה השער לה' צדיקים יבואו בו, שהצדיקים מרגישים על עצמם תמיד שאינם אלא בשער של עבודת השם ושעדיין לא נכנסו פנימה עיי"ש].

והרשעים יצר הרע שופטן, היינו שהיצר הרע מסיח דעתם של החוטאים שישכחו ולא ישימו על לבם את חומרת מעשיהם

צריך זאת להבחין תיכף, שזאת הוא מחשבת היצר הרע, וצריך תיכף לצאת מגדר הלז שלא להחשב לעצמו שהוא מתבודד עצמו כדרך הצדיקים לשוב על עוונותם, רק להביא עצמו לתוך שמחה וינצל מהכשלת היצר הרע.

וזאת היתה מעשה דיוסף הצדיק, שראה היצר הרע שלא יוכל להכשילו, רק כאשר התבודד כדרך הצדיקים וחשב עצמו לאפס ולאין, וזהו ואין איש מאנשי הבית שם בבית (למ, יא), רצה לומר שבא למדריגות התבודדות גדול כאילו אין שום אחד מאנשי הבית שם בבית, והיה מתבודד עצמו, אז רצה היצר הרע לתופסו להביאו במרה שחורה ועצבות שהוא מלא עבירות, ואז היה יכול חס ושלום להכשילו. וזהו ותתפשהו בכננדו (שם, יב), היינו בעבירות מלשון בכננדו בה (שמות כא, ח), היינו להביאו לעצבות לעשות תשובה על רוב העבירות, ועל ידי העצבות היה יכול להכשילו.

על כן עשה לו יוסף הצדיק עצה זאת, ויעזוב כגדו בידה וינס ויצא החוצה (שם), רצה לומר שעצמו מהתבודדות וממחשבות אשר חשב לעצמו לאפס ולאין כדרך הצדיקים, רק כעת עזב הדרך הלז, וינס ויצא החוצה, שאחז עצמו במדת התפארת. וזהו דמות דיוקנו של אביו ראה (סוטה לו, ב), היינו מדת יעקב הוא התפארת (זוה"ק, פרשת ויצא, ח"א דף קנו, ב), והחזיק עצמו בשמחה, ועל ידי זה ניצל ממחשבת היצר הרע, וידעו הכל שיוסף הוא הצדיק יסוד עולם ודו"ק, עכלה"ק.

וזדו לנו לימוד גדול אשר בד כבוד עם הרהורי חרטה שצריך להיות לאדם

כל אדם לפי מצבו יראה עצמו חציו זכאי או חציו חייב

על כגון דא אמרו חז"ל (קידושין מ, ב) לעולם יראה אדם עצמו כאילו חציו חייב וחציו זכאי, והיינו שילך בדרך האמצעית, ובעת שירגיש עצבות ושרוחו נופלת בקרבו מרוב יאוש מחמת מעשיו הרעים ורביבו חטאיו, אזי יראה עצמו על כל פנים חציו זכאי, וינשא וירומם עצמו בבחינת ויגבה לבו בדרכי ה', וכארי יתנשא ויאזור כגיבור חלציו בכח גדול נגד יצרו הרע שמתגבר עליו להביאו לעצות ורפיון ידים. ויאמר לעצמו, אף שנתקיים בי הכתוב (שמואל א כו, יט) כי גרשוני היום מהסתפח בנחלת ה', מכל מקום כבר אמרו חז"ל (פסחים פו, ב) כל מה שיאמר לך בעל הבית עשה חוץ מצא, ופירשו צדיקים (ראשית חכמה, שער הקדושה, פרק יז; אגרא הפרקא, אות א) כל מה שיאמר לך השי"ת אדון העולם עשה, חוץ מצא, דאף אם תשמע בת קול האומרת לך צא ממחיצתי כמו ששמע אחר בת קול מכרות שובו בנים שובכים חוץ מאחר (חגיגה טו, א), בזה אל תשמע לו ואל תעזוב נפשך לשאול אלא תתחזק לשוב אל ה'.

ולעומת זאת כאשר מרגיש מרצפה ושמח, ואינו מרגיש שום כאב ומצוקה מחמת מעשיו הרעים, וסבור שמחמת שעושה גם דברים טובים הרי די לו בזה, אזי במצב כזה יראה עצמו כאילו חציו חייב, ויתבונן עד כמה ירד עשר מעלות אחרונית. ואדם כזה יהרהר בנוסח הברכה, אלקי נשמה שנתת בי מהורה, וכפי שאומר כ"ק אאדמו"ר [שליט"א] (זי"ע) בלי תיבת 'היא' (עיין ברכות ס, ב), כי אכן בשעת ירידת הנשמה לעולם, היתה

הרעים אשר עשו, וגם את העוונות והחטאים הוא מקיל בעיניהם כדברים של מה בכך, ומסית אותם לראות אזיה נקודות ומעלות טובות במעשיהם ובהתנהגותם, וכך מביאים להתנשאות וגאווה, ועל ידי זה הם נשארים ברשעותם ואינם מתעוררים לעשות תשובה.

והבינונים זה וזה שופמן, רצ"ל דאלו שזכו להיות עבדי ה' ולעסוק בתורה ובמצוות אבל עדיין לא זכו להתעלות למדרגת הצדיקים הקדושים המושלמים בעבודתם ובקיום מצוות בדביקות בה', הם צריכים להשתמש בכ' התכונות, הן של יצר הטוב והן של יצר הרע, כי אם ילכו רק בדרכו של היצר טוב בלבד ויראו בעצמם את חלק הרע ועד כמה הם רחוקים מהשלימות ושעדיין לא עשו דיו את רצון ה', עלול זה לגרום להם לבוא לידי יאוש ועצבות, כי יחשבו לעצמם הלא כמה פעמים השתדלנו וניסינו ולא עלתה בידינו, ואז ח"ו ירפו ידיהם לנמרי מקיום תורה ומצוות באמרום כאשר אבדתי אבדתי.

לבן צריכים לקחת קצת מדרכו של יצר הרע ויראו בעצמם את מעלותיהם הטובות וכמה שכבר זכו להתעלות ממה שהיו קודם לכן, ובבחינת ויגבה לבו בדרכי ה' (דברי הימים ב י, ו), וזה יוסיף להם התחזקות ותשוקה להתעלות עוד יותר. ומאידך אם ילכו רק בדרכו של היצר הרע יהיו עלולים לבוא לידי התנשאות ויוהרה, ולכן צריכים לשלב את הענוה ושברון הלב של היצר טוב, ושניהם יחדיו יהיו תמים לעבודת הבורא בשלימות, עבדה"ק.

משתמשים בכתר אחד, ואילו השמש שתקה ולא אמרה כלום, ועליה נאמר (שופטים ה, לא) כצאת השמש בנבורתו. וזאת היתה מעלתו של יוסף הצדיק, שידע מתי להשתמש במדת הענוה ומתי לילך בגאות דקדושה, וכאשר הרגיש שהענוה תביאו לעצבות, מיד וינס החוצה כדי שלא יתעצב יותר מדי שאו לא תהיה לו תקומה ח"ו.

מדת חכמה של נח לשלב שני הפכיים של ענוה וגאות דקדושה

בספה"ק ייטב לב (פרשת נח, ד"ה מה כתיב למעלה) כתב וול"ק: פירשו המפורשים (קדושת לוי, פרישת עקב, ד"ה ועתה ישראל) על הפסוק בפרשת עקב (דברים י, יב) ועתה ישראל מה ה' אלקיך שואל מעמך כי אם ליראה וגו', שכבר הקשו בגמרא (ברכות לז, ב) אטו יראה מלתא זוטרתא היא. לכן פירשו דהכי קאמר, מזה, בחינת ענוה, ה' אלקיך שואל מעמך, אבל לא לחטוא על ידי הענוה, ועל דרך שפירש הצדיק הקדוש מה"ר זושא ולה"ה, כי הלל רשע על תאות נפשו (תהלים י, ג), בשביל תאות נפשו הוא עניו כמו הלל (עיין שבת ל, ב), ומשפיל את עצמו לחטוא במה שלא נאה ולא יאתה אליו עשות פחיתות כזה שעושה, ובענוה פסולה כזה לא בחר ה', כי אם שיהיה עניו ובחינת מה, ליראה את ה' על ידי זה, בהכיר שפלותו וגדולת הכורא יתברך, ומזה יגיע היראה והפחד וכוחו ממנו ית"ש, ע"כ דבריהם.

ואמנם על נח אמר הכתוב (בראשית ו, ט) צדיק תמים היה בדורותיו,

זכה וטהורה, אך אני טינפתי אותה בצואת עוונותי וחטאי, ומי יאמר זכיתי לבי שעדיין נשמתי טהורה, מה אני ומה חי, מאן יימר שאני ראוי לעבוד את ה' אחר שכל כך הרביתי להכעיסו, ושמה אני בנדר עבד שבא למוזוג כוס לרבו ושפלך לו קיתון על פניו (סוכה כט, א).

מחלוקת יוסף והשבטים על מדת גאות דקדושה

איתא מכ"ק אארמו"ר [שליט"א] [זי"ע) לבאר מחלוקת יוסף והשבטים, על פי הגמרא (סוטה ה, א) א"ר חייא בר אשי אמר רב, תלמיד חכם צריך שיהא בו אחד משמונה בשמינית וכו' א"ר נחמן בר יצחק, לא מינה ולא מקצתה. שיוסף הצדיק סבר שתלמיד חכם צריך שיהיה בו שמונה שבשמינית, ולכן לבש כתונת פסים, מה שאין כן השבטים סברו לא מינה ולא מקצתה (עיין שפע חיים, חידושים ופלאולים, חנוכה, דרוש קג, אות ד-ה; שם, ירח האיתנים, דרוש פ, אות ג-ה; שם, פסח, דרוש צג, אות ז).

ולחנ"ל יש לומר, שהשבטים סברו שצריכים להיות תמיד בענוה והכנעה, ואילו יוסף הצדיק הורה על הענין של ויגבה לבו בדרכי ה', וכדברי המאור ושמש דגם כשהתבודד ועשה חשבון הנפש לא הניח עצמו לבוא ליאוש ורפיון ידים, אלא התגבר בכל כוחו והביט בחלק הטוב שבו ובחציו זכאי. ויורמו בדבר החלום (ל, ט) והגה השמש והירח ואחד עשר כוכבים משתחיים לי, כי שמש מורה על מדת הענוה ואילו ירח על מדת התנשאות, כדמצינו בראשית הבריאה (חולין ס, ב) שהלכנה טענה אין שני מלכים

הפכיים, דאף דאמרינן לא מינה ולא מקצתה, מכל מקום בשעת הצורך צריכים להתחזק בשמונה שבשמינית. וזהו וישב יעקב וגו', יעקב מורה על ענוה, בחינת כי קמן יעקב ודל (פליחות ליום ה' העש"ח, ד"ה אלקים בישראל; ועיין עמוס ז, ב), אבל אלה תולדות יעקב יוסף, שצירף לזה גם מדת גאוה דקדושה כדרכו של יוסף הצדיק, להורות לבני ישראל דרך הישרה היאך להגיע לשלימות בעבודת ה'.

הרמז בעניני חנוכה על שילוב ענוה וגאות דקדושה

זאת היתה קליפת יוון, לגרום לאדם לראות רק את חלק הרע שבו, ולכן גזרו כתבו לכם על קרן השור שאין לכם חלק ונחלה באלקי ישראל (בראשת רבה ב, ד), כדי שיחזק ענין זה בלכם שאין להם עוד תקוה לשוב אל ה'. וזהו שרצו להשכיחם תורתך ולהעבירם מחוקי רצונך, כי כך הסיתו אותם לאמר, שימו אל לבבכם כמה הכעסתם את ה', שכחתם את תורתו ועברתם על חוקי רצונו, ואם כן אין לכם עוד חלק ונחלה באלקי ישראל.

ולעומתם באו חז"ל והתקינו (שבת כא, ב) להדליק על פתח ביתו מבחוץ, לרמוז דגם כאשר מרגיש האדם שגרשו אותו מהסתפח בנחלת ה', עם כל זה לא ירפה ידיו, אלא יכיר במעלת נשמתו החצובה מכסא הכבוד ויעמוד על הפתח ויבקש פתחו לי שערי צדק אבוא במ.

ובזה יבואר סמיכות מאמרי רב תנחום, שאמר נר חנוכה שהניחה למעלה

ופירשו בנמרא פרק קמא דעבודה זרה (ו), א) צדיק במעשיו, תמים בדרכיו, ופירש רש"י (ד"ה תמים) עניו ושפל רוח. והכוונה בזה, עם היותו עניו ושפל בעיניו, עם כל זה היה צדיק במעשיו ולא השחית דרכו, כי לא היה משתמש בבחינת ענוה לחטוא, כי אם ליראה את ה', כמו שמתרגם בדחלתא דה' הליך נח. וזה בחינת חכם, שהיה לו שני הפכים בנושא אחד, בחינת ענוה ובחינת גאות, כידוע פירוש הקדושת לוי, יתרון לחכמה וגו' כיתרון האור מן החשך (קהלת ב, יג), כי אור משתמע אורתא ויממא (פסחים ב, א), ויגבה לבו בדרכי ה' לבלי לחטוא למלא תאותו ח"ו, כי אם להעלות את עצמו למעלה לעשות רצון קונו, עכלה"ק.

מזה יקח האדם דרך מוסר לעצמו, להשתמש במדת החכמה שהיא ב' הפכיים, וכאשר מחשבת פיגול נופלת במוחו לחשוב מי אנכי שאעשה ואקיים מצוות, מי אנכי שאלמד תורה, הרי אני כלי ריק, מינפתי מעשי ואין בי מתום, ואיך יראה תפילתי לפני הקב"ה, וכבר מוטב שלא אתפלל, אזי תיכף ומיד יחזק עצמו ויקבל דמאי דהוה הוה מכאן ולהלן חושבנא, ויגמור בדעתו דאף שכפי מצבי אינני ראוי לקיים המצוות כלל, אך אם אשב במל ולא אקיים המצוות הרי רק אתדרדר עוד יותר, ובמחשבה זו יקח התחזקות דקדושה ויגבה לבו בדרכי ה' ואל יתבייש מפני המלעיגים עליו, וכך יעלה מעלה מעלה.

וכאמור שזאת היתה מדרגתו של יוסף הצדיק, לשלב מדת הענוה עם גאות דקדושה, ולכן שפיר לו נאה ולו יאה התואר בר חכים, המורה על שילוב ב' התואר

הבור, שראובן ידע שיוסף צודק בדרכו בקורש וצריך גם גאות וקדושה. ועל פתחינו כל מגדים זה נר חנוכה, דמורה על ב' הכחינות הללו, כאמור דאף כשרואה שפלות עצמו מכל מקום יחזק עצמו להיכנס בפתח הקדושה. וכאשר ילך האדם בדרך זו, יקויים בו חדשים וגם ישנים זה תורה שבכתב ותורה שבעל פה, רצ"ל שבכך יזכה לכתרה של תורה.

מכ' אמה פסולה, המורה על התרחקות ממדת הגאווה, אך גם אין להניחו למטה מג' טפחים (שו"ע אורח חיים סימן תרעא, ו), שכן צריכים לילך בדרך הממוצע. ולכן הסמוך המימרא לגבי יוסף הצדיק, שניצל מנחשים ועקרבים מחמת שידע לילך בדרך האמת ולמצוא תמיד את ההנהגה הנכונה כדי להתעלות על ידה בעבודת ה'.

ובעידן רעוא דרעוין
ש"ק פרשת וישב תשנ"ד

וזהו גם הרמו במדרש, הדודאים נתנו
ריח זה ראובן שהציל את יוסף מן

יעמדו על הברכה ידידינו הנכבדים שהרימו תרומתם קודש להדפסת הגליון

אחד מאנ"ש הי"ן - בני ברק

לזכות ידידו איש רב פעלים הרה"ח ר' יוסף יצחק יעקובוביץ הי"ו
בן הרה"ג ר' גדליה שליט"א, וחתן הרה"ח ר' משה הכהן ישראלי ז"ל
לרגל שמחת אירוסיו בנו המו"מ בתויר"ש הבה"ח אברהם שיחי' במזל טוב
עב"ג תחי' בת הרה"ח ר' נפתלי צבי שכטר הי"ו
בן הגאון רבי יצחק שמואל שליט"א
יזכו להקים בית נאמן בישראל ויעלה זיווגם יפ"ה יפ"ה, ולרוב נחת ואושר כה"י

הרה"ח ר' אהרן אליעזר שכטר הי"ו

קרית בעש"ט, פתח תקוה
בן הרה"ח ר' מנחם מענדל הי"ו, וחתן הרה"ח ר' יוסף שטיין ז"ל
לזכות בנו הב' שמעון שיחי' שנכנס לעול המצוות במזל טוב
יזכה לראותו עולה ומתעלה במעלות התורה והיראה, ולרוב נחת ואושר כה"י

הר"ר שמאי שטמר הי"ו

ברכפלד, מודיעין עילית
בן הרה"ג ר' אלימלך משה שליט"א, וחתן הרה"ח ר' יהושע העשיל סגל הי"ו
לזכות בנו חיים שיחי' שנולד במזל טוב
יזכה לגדלו לתורה לחופה ולמעש"ט, ולרוב נחת ואושר כה"י

הרה"ח ר' חנוך העניך סקוסובסקי הי"ו - קרית צאנז, נתניה
לעילוי נשמות

אביו הרה"ח ר' מנשה נחמן ב"ר חנוך העניך ז"ל

נלב"ע ביום כ"ה כסלו תשס"ט

אמו מרת מאשא ב"ר יצחק מאיר ע"ה

נלב"ע ביום ב' אדר תשע"ז

זקיניו הרה"ח ר' יצחק מאיר שו"ב ב"ר מנחם מנדל ז"ל

נלב"ע ביום ט"ו כסלו תשנ"א

זקנתו מרת שרה חנה ב"ר אברהם ישכר הכהן ע"ה

נלב"ע ביום כ"ד אדר א' תשנ"ז

חמותו מרת חוה לאה ב"ר חיים אלישע ע"ה

אשת ייבלח"ט הרה"ח ר' אהרן קליינמן הי"ו

נלב"ע ביום ט"ו ניסן, א' פסח תש"פ

תנצב"ה

הרה"ח ר' מאיר דוד שכטר הי"ו

קרית צאנז, נתניה

לעילוי נשמת

חמיו הרה"ח ר' אלכסנדר ב"ר אברהם יוסף הלוי ז"ל אדלשטיין

נלב"ע ביום כ"ז כסלו, נר ב' דחנוכה, תשל"ט

תנצב"ה

מרת פרידמן תחי' - בני ברק

ובניה וחתניה הנכבדים הי"ו

לעילוי נשמת בעלה, אביהם וחותנם

הרה"ח ר' יצחק בן הרה"ח ר' משה ז"ל פרידמן

נלב"ע ביום כ"ז כסלו, נר ג' דחנוכה, תשפ"א

תנצב"ה

משפחת שטמר הנכבדה הי"ו

לעילוי נשמת

אימם מרת שרה ע"ה בת הרה"ח ר' אלימלך גוטשהיינר ז"ל הי"ד

נלב"ע ביום כ"ה כסלו, נר ד' דחנוכה, תשע"ז

תנצב"ה

לעילוי נשמת

רב האי גאון מובהק, אשר התורה היתה משובש חייו ולא פסק משקידה בה יומם ולילה, הריף ובקי בכל חדריה, חסידא ופרישא ונהורא נפישא, אוצר כלי חמדה, צדיק בכל דרכיו וחסיד בכל מעשיו, אור מופלא רום מעלה, עמד על משמר ההלכה והכשרות בעוז ובתעצומות,

תלמיד חביב ונערץ של כ"ק מרן אדמו"ר הגה"ק זי"ע, אשר הדריכו בנתיבות ההוראה, ובו היה דבוק ומקושר בכל לבו ונפשו, ובכל להט נפשו המשיך התקשרותו האיתנה ליבחל"ח כ"ק מרן אדמו"ר הגה"ק שליט"א

פאר עדתנו הקדושה וקריתנו הקדושה

בה כיהן כדיין ומורה צדק ורב מרכז רפואי צאנו

הגאון הגדול

רבי חיים יעקב מנחם זצ"ל בן הרה"ח ר' עזריאל ז"ל שוורץ

למלאת השבעה להתבקשותו לישיבה של מעלה בפתע פתאום,
בליל ש"ק פרשת וישלח, לסדר זימות ויאסף אל עמיו, מ"ז כסלו תשפ"ג

תנצב"ה

הונצח ע"י זוגתו הרבנית החשובה תבלח"ט - קרית צאנו, נתנה

והבנים הרבנים הגאונים

רבי ישראל שליט"א, דומ"ץ דקהלתינו הק' בגבעה א' בביתר עילית
רבי יחזקאל אהרן שליט"א, דומ"ץ במערב בני ברק ובקהל חסידים בהר יונה
רבי ישעיה שליט"א, רב קהל חסידים בביתר עילית
רבי יצחק שמואל שליט"א, רב ביהמ"ד חסידא וראש כולל עמק התורה בבני ברק
רבי מאיר שליט"א, אשדוד, מגדולי מחזירי התשובה והדרשנים
רבי אשר אנשיל שליט"א, ראש הכולל בבית שמש ובעל 'מעדני אשר'
רבי משה שליט"א, ראש כולל להוראה כנסת ישראל ויו"ר מכון למורשת אור החיים הק'
רבי דוד נתנאל שליט"א, יו"ר מכון יד המשפט באשדוד
רבי אלעזר שליט"א, מרבני שערי ישיבה בבני ברק
רבי שלמה שליט"א, רב בקטמון ירושלים ור"מ בישיבות בעלזא ותולדות אהרן
רבי אברהם שליט"א, בני ברק, מראשי מפעל 'זשננתם'
רבי ברוך שליט"א, דומ"ץ בירושלים
רבי מרדכי שליט"א, ראש כולל ויוזם באלעד ודומ"ץ במרכז בני ברק
וחתנו, הרה"ג ר' יהודה אשר שוורץ שליט"א, ביתר עילית